

E Mimořádná a běžná revize ročních národních účtů

Dne 30. 9. 2011 publikoval Český statistický úřad mimořádnou i běžnou revizi ročních národních účtů v letech 1995–2009, včetně předběžné verze ročních národních účtů za rok 2010. V současné době jsou data ze čtvrtletních národních účtů nekompatibilní s ročními daty. K jejich harmonizaci dojde v rámci publikace čtvrtletních národních účtů 9. 12. 2011.

V rámci tvorby národních účtů došlo k velkému množství metodických zlepšení ve sběru a zpracování dat a samozřejmě i v rovině samotných metod odhadů na bázi dané datové základny. Mezi nejpodstatnější změny z pohledu níže uvedených dat patří:

- národní pojetí vývozu a dovozu zboží: vymezení toků vývozu a dovozu na základě „přeshraniční“ statistiky, kdy je kritériem pro zařazení transakce do zahraničního obchodu přechod státních hranic, neodpovídalo pojetí národního účetnictví, kdy je třeba, aby předmět obchodu, má-li být považován za součást zahraničního obchodu, změnil vlastníka

- imputované nájemné: v důsledku překročení limitu 10 % tržně pronajímaných obydlí bylo nutné přejít od roku 2007 k metodě imputace tržního nájemného; nákladová metoda používaná pro předchozí roky byla zpřesněna
- kapitalizace softwaru vyrobeného ve vlastní režii: nově je veškerý software v hodnotě nad 500 ECU zachycen v rámci tvorby hrubého fixního kapitálu
- individuální bytová výstavba: zlepšení metod odhadu individuální bytové výstavby

Podrobnější informace o dalších změnách poskytl ČSÚ v rámci své zprávy k mimořádné a běžné revizi ročních národních účtů, na kterou čtenáře odkazujeme. Níže komentujeme nejpodstatnější změny v ročních národních účtech.

E.1 Nominální HDP – výdajová a důchodová struktura

Tabulky E.1.1 a E.1.2 zachycují výdajovou a důchodovou strukturu HDP v úrovních a tempech růstu. Celkem byla úroveň nominálního HDP v jednotlivých letech navýšena, přičemž relativní odchylky nových a původních hodnot se pohybovaly v intervalu 2,9 %–4,7 %. Vzhledem k tomu, že velká část metodických změn byla aplikována v celém sledovaném časovém úseku, jsou dopady na tempa růstu nominálního HDP relativně nízké: od –1,1 p.b. do 0,7 p.b. Tyto krajní hodnoty jsou data z posledních dvou let spadajících do mimořádné revize, kdy došlo k velkým změnám v úrovni zahraničního obchodu.

Úroveň spotřeby domácností byla v celém sledovaném časovém intervalu zvýšena, k čemuž přispěl především přechod k metodě imputovaného nájemného a zlepšení nákladové metody pro zachycení nájemného. Změny v úrovni se pohybovaly mezi 1,9 % a 5,6 %. Změny na tempech růstu nominální spotřeby domácností jsou v intervalu –1,0 p.b. až 1,0 p.b.

Podstatné změny se odehrály v tvorbě hrubého fixního kapitálu, a to z důvodů kapitalizace softwaru, změny v odhadech v individuální bytové výstavbě a v neposlední řadě z bilancování toků komodit

v tabulkách dodávek a užití, které byly významně ovlivněny změnou zachycování zahraničního obchodu. Změny v úrovních se pohybují od 4,1 % do 17,9 %. Největší změny se nacházejí právě v posledních letech vzorku, kdy došlo rovněž k největším změnám v zahraničním obchodě (viz níže). Změny na tempech růstu se pohybují od –2,2 p.b. do 5,0 p.b. Uvedené změny v tvorbě hrubého fixního kapitálu vedly spolu se změnami v zásobách k růstu úrovně tvorby hrubého kapitálu, přičemž největší změny lze opět zaznamenat v posledních letech časového období.

Přechod k národnímu pojetí zahraničního obchodu vedl obecně k poklesu úrovně vývozu i dovozu. Změny v úrovních vývozu se pohybovaly mezi –11,8 % až 0,4 % a změny v úrovních dovozu mezi –9,7 % až –0,8 %. Dopad na celkové saldo byl výhradně negativní ve všech letech. Dopady na tempa růstu vývozu a dovozu jsou významnější až od roku 2004.

Z pohledu důchodové struktury HDP došlo jednoznačně k největším změnám u hrubého provozního přebytku, jehož relativní změny se pohybovaly mezi 6,9 % až 11,1 %. Změny v tempech růstu se pohybovaly mezi –2,6 p.b. až 2,4 p.b.

Tabulka E.1.1 Nominální HDP – úrovně

		1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Hrubý domácí produkt	<i>mld. Kč</i>	1534	2270	3116	3353	3663	3848	3739	3775
	<i>změna vůči původní hodnotě v %</i>	4,6	3,7	4,4	4,0	3,6	4,3	3,1	2,9
Výdaje domácností na spotřebu	<i>mld. Kč</i>	788	1179	1538	1629	1748	1883	1880	1900
	<i>změna vůči původní hodnotě v %</i>	5,6	2,6	5,0	4,3	3,6	2,7	2,3	1,9
Výdaje vládních inst. na spotřebu	<i>mld. Kč</i>	309	460	667	694	726	759	810	808
	<i>změna vůči původní hodnotě v %</i>	0,8	-0,2	1,4	1,0	1,2	0,9	1,3	1,0
Tvorba hrubého kapitálu	<i>mld. Kč</i>	493	679	826	928	1092	1114	898	947
	<i>změna vůči původní hodnotě v %</i>	3,2	5,3	7,8	7,5	14,3	19,3	13,9	14,3
– fixní kapitál	<i>mld. Kč</i>	483	652	805	860	990	1031	927	923
	<i>změna vůči původní hodnotě v %</i>	4,5	6,5	8,5	8,0	11,2	16,8	13,9	17,9
– změna zásob a ceností	<i>mld. Kč</i>	8	24	18	65	98	79	-33	20
	<i>změna vůči původní hodnotě v mld. Kč</i>	-8	-9	-6	-2	34	29	-7	-26
Saldo zahraničního obchodu	<i>mld. Kč</i>	-56	-49	85	101	97	92	151	121
	<i>změna vůči původní hodnotě v mld. Kč</i>	7,9	17,5	-9,6	-9,3	-78,4	-76,0	-50,0	-54,3
– vývoz zboží a služeb	<i>mld. Kč</i>	742	1392	2026	2269	2527	2508	2257	2592
	<i>změna vůči původní hodnotě v %</i>	-0,3	0,3	-6,0	-7,9	-10,7	-11,8	-10,0	-10,9
– dovoz zboží a služeb	<i>mld. Kč</i>	797	1440	1941	2168	2429	2416	2106	2472
	<i>změna vůči původní hodnotě v %</i>	-1,3	-0,9	-5,8	-7,8	-8,5	-9,7	-8,7	-9,6
Saldo daní a dotací	<i>mld. Kč</i>	139	186	283	287	327	335	325	334
	<i>změna vůči původní hodnotě v %</i>	0,6	-0,6	0,8	0,7	0,7	0,7	0,9	0,3
– daně z výroby a dovozu	<i>mld. Kč</i>	179	246	353	364	407	419	425	434
	<i>změna vůči původní hodnotě v %</i>	-0,4	-0,8	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2
– dotace na výrobu	<i>mld. Kč</i>	40	60	70	76	80	84	100	100
	<i>změna vůči původní hodnotě v %</i>	-3,5	-1,3	-2,3	-1,5	-2,0	-1,7	-1,5	0,0
Náhrady zaměstnancům domácí	<i>mld. Kč</i>	620	915	1299	1394	1513	1617	1567	1577
	<i>změna vůči původní hodnotě v %</i>	-1,6	-0,3	1,1	0,5	-0,2	-1,0	-2,5	-3,8
– mzdy a platy domácí	<i>mld. Kč</i>	473	690	982	1053	1140	1226	1200	1195
	<i>změna vůči původní hodnotě v %</i>	-2,2	-0,5	1,3	0,6	-0,4	-1,5	-3,5	-5,1
– příspěvky na SZ placené zaměstnavatelem	<i>mld. Kč</i>	147	225	316	341	373	390	367	382
	<i>změna vůči původní hodnotě v %</i>	0,3	0,2	0,5	0,5	0,4	0,4	0,9	0,4
Hrubý provozní přebytek	<i>mld. Kč</i>	775	1169	1534	1672	1822	1896	1847	1864
	<i>změna vůči původní hodnotě v %</i>	11,0	7,8	8,2	7,8	7,5	10,1	8,9	10,0
– spotřeba fixního kapitálu	<i>mld. Kč</i>	300	468	577	603	644	680	711	720
	<i>změna vůči původní hodnotě v %</i>	1,2	3,7	4,1	4,6	5,3	6,4	8,6	9,0
– čistý provozní přebytek	<i>mld. Kč</i>	475	700	958	1069	1178	1216	1137	1144
	<i>změna vůči původní hodnotě v %</i>	18,1	10,7	10,8	9,7	8,8	12,3	9,1	10,7
Hrubý národní důchod	<i>mld. Kč</i>	1534	2231	2985	3180	3401	3668	3489	3521
	<i>změna vůči původní hodnotě v %</i>	4,8	4,3	4,7	3,9	3,4	4,1	2,3	2,7

Tabulka E.1.2 Nominální HDP – růsty

		1996	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Hrubý domácí produkt	<i>růst v %</i>	14,9	5,6	6,4	7,6	9,2	5,1	-2,8	1,0
	<i>změna vůči původní hodnotě v p.b.</i>	0,1	0,4	0,4	-0,4	-0,5	0,7	-1,1	-0,2
Výdaje domácností na spotřebu	<i>růst v %</i>	16,1	4,3	3,9	6,0	7,3	7,8	-0,2	1,1
	<i>změna vůči původní hodnotě v p.b.</i>	-1,0	-0,1	0,6	-0,7	-0,8	-1,0	-0,3	-0,4
Výdaje vládních inst. na spotřebu	<i>růst v %</i>	11,1	4,5	5,9	4,0	4,6	4,6	6,6	-0,2
	<i>změna vůči původní hodnotě v p.b.</i>	0,0	-0,1	0,0	-0,4	0,2	-0,4	0,5	-0,3
Tvorba hrubého kapitálu	<i>růst v %</i>	20,7	15,0	4,0	12,4	17,6	2,0	-19,3	5,4
	<i>změna vůči původní hodnotě v p.b.</i>	2,0	0,5	5,1	-0,2	6,9	4,3	-3,8	0,3
– fixní kapitál	<i>růst v %</i>	16,9	9,9	6,0	6,9	15,0	4,2	-10,1	-0,5
	<i>změna vůči původní hodnotě v p.b.</i>	-0,1	0,9	3,9	-0,4	3,2	5,0	-2,2	3,3
Vývoz zboží a služeb	<i>růst v %</i>	11,1	20,7	9,0	12,0	11,4	-0,7	-10,0	14,8
	<i>změna vůči původní hodnotě v p.b.</i>	0,4	0,5	-0,1	-2,3	-3,6	-1,2	1,8	-1,2
Dovoz zboží a služeb	<i>růst v %</i>	14,8	23,6	5,9	11,7	12,1	-0,5	-12,9	17,4
	<i>změna vůči původní hodnotě v p.b.</i>	0,6	0,3	1,5	-2,5	-0,8	-1,3	1,0	-1,2
Saldo daní a dotací	<i>růst v %</i>	18,0	4,3	5,0	1,5	13,9	2,5	-3,1	2,8
	<i>změna vůči původní hodnotě v p.b.</i>	-0,3	-0,1	0,0	-0,2	0,1	-0,1	0,2	-0,6
– daně z výroby a dovozu	<i>růst v %</i>	13,3	3,0	6,5	2,9	12,0	2,9	1,4	2,1
	<i>změna vůči původní hodnotě v p.b.</i>	0,0	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	-0,1
– dotace na výrobu	<i>růst v %</i>	-2,7	-0,8	12,6	8,6	4,8	4,4	19,5	-0,4
	<i>změna vůči původní hodnotě v p.b.</i>	0,6	-0,6	0,4	0,8	-0,5	0,3	0,2	1,5
Náhrady zaměstnancům domácí	<i>růst v %</i>	17,5	6,2	7,2	7,3	8,6	6,8	-3,1	0,6
	<i>změna vůči původní hodnotě v p.b.</i>	0,4	0,5	0,3	-0,6	-0,8	-0,9	-1,5	-1,4
– mzdy a platy domácí	<i>růst v %</i>	17,7	5,7	7,3	7,2	8,3	7,5	-2,1	-0,4
	<i>změna vůči původní hodnotě v p.b.</i>	0,6	0,6	0,4	-0,7	-1,0	-1,2	-2,1	-1,6
– příspěvky na SZ placené zaměstnavatelem	<i>růst v %</i>	16,6	7,6	6,7	7,8	9,4	4,7	-6,1	4,1
	<i>změna vůči původní hodnotě v p.b.</i>	0,0	0,1	0,0	-0,1	-0,1	0,0	0,5	-0,5
Hrubý provozní přebytek	<i>růst v %</i>	12,2	5,4	6,0	8,9	9,0	4,1	-2,6	0,9
	<i>změna vůči původní hodnotě v p.b.</i>	0,2	0,4	0,5	-0,4	-0,3	2,4	-1,1	1,0
– spotřeba fixního kapitálu	<i>růst v %</i>	11,1	7,3	3,6	4,6	6,8	5,6	4,5	1,4
	<i>změna vůči původní hodnotě v p.b.</i>	1,6	0,3	0,5	0,5	0,7	1,1	2,1	0,4
– čistý provozní přebytek	<i>růst v %</i>	12,9	4,1	7,5	11,6	10,3	3,2	-6,5	0,6
	<i>změna vůči původní hodnotě v p.b.</i>	-1,0	0,6	0,4	-1,1	-0,9	3,2	-2,7	1,4
Hrubý národní důchod	<i>růst v %</i>	13,8	5,5	7,0	6,6	6,9	7,8	-4,9	0,9
	<i>změna vůči původní hodnotě v p.b.</i>	0,4	0,2	-0,2	-0,9	-0,4	0,7	-1,7	0,5

E.2 Reálný HDP – výdajová struktura, průběh recese

Změny v tempech růstu reálného HDP nejsou dramatické – pohybují se v intervalu -0,5 p.b. až 0,6 p.b. Vyšší změny v tempech růstu je možné zaznamenat na dílčích položkách výdajů, zejména tvorby hrubého kapitálu, vývozu, dovozu a spotřebě domácností. Data jsou zachycena v Tabulce E.2.1.

Změny v tempech růstu tvorby hrubého fixního kapitálu se pohybují mezi -3,6 p.b. až 5,6 p.b., což se významně odráží i na změnách temp růstu tvorby hrubého kapitálu.

Revidovaná data pozměňují pohled na hloubku recese v roce 2009. Podle nových dat ročních národních účtů klesl reálný HDP o 4,7 % (oproti původním 4,1 %), přičemž dle nových dat byl dopad salda zahraničního obchodu na vývoj HDP v uvedeném roce pozitivní, což odpovídá průběhu recese v ostatních okolních zemích.

Negativní dopad tvorby hrubého kapitálu byl v důsledku vyššího poklesu tvorby hrubého fixního kapitálu a rovněž vyššího poklesu zásob ještě silnější. Pokles spotřeby domácností byl sice o 0,2 p.b. vyšší, stále však platí, že spotřeba domácností v roce 2009 citelně zasažena nebyla. Zotavení ekonomiky v roce 2010 bylo mírně rychlejší – ekonomika rostla o 2,7 % (místo původních 2,3 %).

Ekonomický cyklus

S využitím Hodrick-Prescottova filtru lze ověřit, že zveřejněná mimořádná a běžná revize ročních národních účtů má zcela zanedbatelný vliv na obraz průběhu ekonomického cyklu. Detailnější analýza průběhu hospodářského cyklu včetně jeho determinant bude možná až po zveřejnění revidovaných čtvrtletních dat.

Tabulka E.2.1 Reálný HDP – růsty

		1996	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Hrubý domácí produkt	<i>růst v %</i>	4,5	4,2	6,8	7,0	5,7	3,1	-4,7	2,7
	<i>změna vůči původní hodnotě v p.b.</i>	0,5	0,5	0,4	0,2	-0,4	0,6	-0,5	0,4
Výdaje domácností na spotřebu	<i>růst v %</i>	7,4	0,9	3,1	4,4	4,2	2,8	-0,4	0,6
	<i>změna vůči původní hodnotě v p.b.</i>	-1,0	-0,4	0,6	-0,7	-0,8	-0,8	-0,2	0,4
Výdaje vládních inst. na spotřebu	<i>růst v %</i>	-1,2	0,0	1,6	-0,6	0,4	1,2	3,8	0,6
	<i>změna vůči původní hodnotě v p.b.</i>	-0,3	-0,7	-1,2	-1,7	-0,1	0,1	1,2	0,7
Tvorba hrubého kapitálu	<i>růst v %</i>	12,7	11,4	4,3	10,2	15,5	1,9	-20,8	5,9
	<i>změna vůči původní hodnotě v p.b.</i>	1,1	0,8	5,1	0,5	6,1	4,7	-5,0	0,1
– fixní kapitál	<i>růst v %</i>	9,1	6,5	6,0	5,8	13,2	4,1	-11,5	0,1
	<i>změna vůči původní hodnotě v p.b.</i>	-0,8	1,4	4,3	-0,2	2,4	5,6	-3,6	3,2
Vývoz zboží a služeb	<i>růst v %</i>	6,5	17,3	11,8	14,0	11,3	3,9	-10,0	16,6
	<i>změna vůči původní hodnotě v p.b.</i>	1,0	0,7	0,2	-1,8	-3,7	-2,1	0,7	-1,4
Dovoz zboží a služeb	<i>růst v %</i>	12,0	16,0	6,1	11,0	12,9	2,7	-11,7	16,2
	<i>změna vůči původní hodnotě v p.b.</i>	0,0	-0,2	1,2	-3,3	-1,3	-2,0	-1,0	-1,8

E.3 Deflátoři HDP a výdajů HDP

V souvislosti se změnou nominálních a reálných dat došlo ke změně deflátorů HDP a výdajů na HDP. Z tabulky E.3.1 plyne, že největší změny zaznamenaly směnné relace v souvislosti se změnami deflátorů vývozu a dovozu. Meziroční změny deflátorů vývozu i

dovozu byly v posledních 3 letech mimořádné revize obecně zvýšeny, přičemž změny vedly s výjimkou roku 2008 ke zhoršení směnných relací. Změny růstu deflátoru směnných relací se v celém sledovaném období pohybovaly mezi -2,1 p.b. až 0,2 p.b.

Tabulka E.3.1 Deflátoři HDP – růsty

		1996	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Hrubý domácí produkt	<i>růst v %</i>	9,9	1,4	-0,3	0,5	3,3	1,9	1,9	-1,7
	<i>změna vůči původní hodnotě v p.b.</i>	-0,5	-0,1	-0,1	-0,6	-0,1	0,1	-0,6	-0,6
Výdaje domácností na spotřebu	<i>růst v %</i>	8,1	3,4	0,8	1,5	2,9	4,8	0,2	0,4
	<i>změna vůči původní hodnotě v p.b.</i>	0,1	0,3	0,0	0,1	0,1	-0,2	-0,1	-0,8
Výdaje vládních inst. na spotřebu	<i>růst v %</i>	12,4	4,5	4,2	4,6	4,1	3,4	2,7	-0,8
	<i>změna vůči původní hodnotě v p.b.</i>	0,3	0,6	1,3	1,5	0,3	-0,4	-0,7	-1,0
Tvorba hrubého fixního kapitálu	<i>růst v %</i>	7,2	3,2	-0,1	1,0	1,6	0,1	1,6	-0,6
	<i>změna vůči původní hodnotě v p.b.</i>	0,7	-0,5	-0,3	-0,2	0,7	-0,6	1,5	0,2
Vývoz zboží a služeb	<i>růst v %</i>	4,3	2,9	-2,5	-1,8	0,1	-4,5	0,0	-1,5
	<i>změna vůči původní hodnotě v p.b.</i>	-0,6	-0,3	-0,3	-0,5	0,1	0,7	1,3	0,2
Dovoz zboží a služeb	<i>růst v %</i>	2,4	6,5	-0,2	0,7	-0,7	-3,1	-1,4	1,0
	<i>změna vůči původní hodnotě v p.b.</i>	0,6	0,4	0,3	0,7	0,5	0,6	2,2	0,5
Směnné relace	<i>růst v %</i>	1,8	-3,4	-2,3	-2,4	0,8	-1,4	1,4	-2,5
	<i>změna vůči původní hodnotě v p.b.</i>	-1,2	-0,6	-0,6	-1,2	-0,4	0,2	-1,0	-0,3